

UYGUR FOLKLORUNDA NEVRUZ KUTLAMALARI

Nevruz Celebrations in the Uighur Folklore

Célébrations de "Nevruz" dans le folklore d'Uyğur

Yard. Doç. Dr. Ramazan KARAMAN

ÖZET

Makalede konu, Uygurların Tarihi, Uygurlarda Tören ve Bayramlar ve Günümüzde Uygurlarda Nevruz Kutlamaları başlıkları altında incelenmektedir. Sonuçta Nevruz'un Türk topluluklarının ortak kültür değerlerinden biri olduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Uygur, Nevruz, Folklor

RÉSUMÉ

L'article a trois parties: "L'histoire d'Uyğur", "Célébrations et fêtes chez les Uyğur" et "Célébrations de Nevruz chez les Uyğur à nos jours". À la fin de l'article, l'auteur attire l'attention sur Nevruz comme une fête commune chez les Turcs.

Mots-Clés

Uygur, Nevruz, Folklore

1. Uygurların Tarihçesi:

Uygurların tarihte belirgin bir şekilde devlet sahnesine çıkışları, 745 yılında Göktürk Devleti'ni yıkıp Ötüken'de Uygur Hanlığı'nı kurmalarıyla başlar. Bu tarihten itibaren Uygurlar kısa sürede diğer Türk topluluklarını da kendi buyrukları altında toparlamışlardır.

751 yılında İslamî yayılmayı amaçlayan Karluklar, Uygur ordularının da yardımıyla Çin

Kuvvetlerini Büyük Talas Savaşında bozguna uğratmışlardır. Bu savaştan sonra verimli Tarım Havzası tamamen Uygurların eline geçmiştir. Uygurların kültür ve medeniyet alanındaki en önemli hamlelerini bu dönemde gerçekleştirdiğini görüyoruz.

Kırgızlar 846 yılında Uygur Hanlığını yıkmışlar ve Uygurları göçe zorlamıştır. Kitleler halinde dağılan Uygurlar İčasya'ya, Beşbalk'a, Turfan ve Kuça'ya yerleşmişlerdir.

XII. yüzyılda ilk Müslüman Türk Devleti olan Karahanlılar Devleti'ni kurdular.

XVI. yüzyıl başlarında deniz yollarının açılmasıyla denizden aynı uzaklıkta bulunan Türkistan, kapalı bir bölge haline geldi ve ticaret durdu. Bölgede siyasi ve iktisadi buhran baş gösterdi. Bütün Türkistan'ı bir arada tutan siyasi çatı yıkıldı ve iç savaflara Çin ilgisiz değildi. Kardeş kavgasını çeşitli hilelerle destekledi ve 1755 yılında Doğu Türkistan'ı fiilen işgal etti. Bu işgalden sonra Uygurlar Çin'e karşı peş peşe isyanlar düzenlediler ve 1865-1878 yılları arasında Yakup Han Devleti'ni kurdular. Hem Rusya hem de Çin kendi sınırlarında bir Türk devletinin kurulmasını çok tehlikeli bulduğundan kuzeyden Ruslar, doğudan Çinliler Yakup Han Devleti'ne saldırarak yıktılar. Bölgeyi Çinliler tekrar işgal ettiler.

1933-1934 yılları arasında Kaşgar'da Sabit Da Molla başkanlığında "Şarki Türkistan İslam Cumhuriyeti", 1944-1949 yıllarında İli'de Ali Han Töre önderliğinde "Şarkî Türkistan Cumhuriyeti" adıyla devletler kurulmuş olsa da

Çin bunları Rusya ile birlikte hareket ederek ortadan kaldırdı.

Şarki Türkistan Cumhuriyeti'ni 1949 yılında Komünist Çin yönetimi ortadan kaldırdıktan sonra o günden bu güne Doğu Türkistan topraklarında leh-te sayılabilecek hiçbir gelişme olmamıştır. Bu dönemde Çinliler Doğu Türkistan'da sosyal bilim alanlarında olduğu gibi Folklor Araştırmalarını da yasaklamışlardır.¹

2. Uygurlar'da Tören ve Bayramlar:

Tören ve bayram faaliyetleri folklorun önemli konularından biridir. Törenler ve bayramlar insanların

toplumsal bilinci ile yakından ilgili olup, halkın bir çeşit kültür etkinliğidir. Bunların şekillenmesinde dini inançlar oldukça etkin rol oynamış olsa da yalnız başına etkileyici bir faktör değildir.

Tören ve bayramların bazıları uluslararası, bazıları bölgesel, bazıları ise milli bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle törenler ve bayramlar halkın örf ve adetleriyle içiçe geçtiğinden geleneksel özelliği oldukça kuvvetlidir.

Uygurlarda tören ve bayramları konusuna göre üçe ayırabiliriz;

a. Geçiş dönemi törenleri;

b. Halk arasında doğal olarak ortaya çıkan mevsim ve üretimle ilgili tören ve bayramlar.

c. Dini bayramlar.

Büyük bayramlar belli bir topluluğun siyasi, ekonomik durumu, üretimi, yaşamı (giyim, kuşam,

yemek-içmek, yerleşim...) dini inancı, sanatı, sosyal ilişkisi ve milli psikolojisini ifade etmektedir. Bu nedenle halk arasındaki bayram ve geleneklerin araştırılması folklor araştırmalarında oldukça önemlidir.

Geleneksel bir törenin veya bayra-

mın ortaya çıkış nedenlerini araştırdığımızda, bunun bir nedene değil bir çok olgunun birleşmesi sonucunda ortaya çıktığını görürüz.

Bu süreç içerisinde geleneksel törenin veya bayramın yayılıp kutlandığı yerdeki kişilerin inancı, üretim özelliği, milli psikolojisi, yaşam tarzı gibi etkiler bayram veya töreni zamanla değiştirerek yeni bir kimliğe bürünmüştür.

Dünyadaki bayram ve törenleri anlam bakımından ikiye ayırabiliriz. Birincisi; ortaya çıkış bakımından üretimle yakından ilgili olan bayram ve törenler, diğeri ise; ortaya çıkış bakımından belirli dini inançla ilgili olan dini bayram ve törenler.²

Burada şunu belirtmek gerekir ki, bilinen ananevi bayram ve törenlerin hepsinde belli bir inançtan kaynaklanan unsurlar mevcuttur. Bu nedenle üretimle ilgili olan bayram ve törenlerde de dinin etkisi mevcuttur. Dini bir amaçla ortaya çıkan bir bayram zamanla halkın arzu ve isteklerinin de etkisiyle sosyal bir yapıya bürünüp daha sonra geleneksel bir bayrama dönüşebilmektedir.³

Uygurlar, hayvancılıktan tarım ve çiftçiliğe geçmiş olsa da mevsimlerle ilgili çeşitli tören ve bayramlar yapmaya devam etmişlerdir.

İlkbaharda doğanın uyanmasıyla ilgili olarak kutlanan büyük bayramlardan biri "Nevruz" bayramıdır. Nevruz Orta Asya ile İran'da oldukça yaygındır. Bu bayram çok eskiden bu yana eski takvime göre yeni yılın girdiği gün (Miladi 21 Mart) yani gündüz ile gecenin eşit olduğu gün kutlanmaktadır.

Aslında "Nevruz Bayramı" yeni yıl bayramıdır. Çok uzun bir geçmişe sahip olan bu ananevi bayram Uygur tarihinde çok önemli bir yer tutar.

Büyük düşünür ve şair Alişir NE-

VAİ “ÇA HAR DİVAN” adlı meşhur eserinde geleneksel Uygur makamları arasında “Nevruz Makam’ından da bahsetmektedir. Aynı zamanda “Nevruz Makamı”nın “Nevruz Buzruk”, “Nevruz Hüseyin Sultanı” gibi varyantlarının da olduğunu bilinmektedir. Tang dönemindeki tarihçi Hui-Lin kendinin “Müzika Tefsiri” adlı eserinde, Nevruz Bayram’ında oynanan oyunlardan bahsederken; “Tulfar üzerinde oynanan Hontu Dansı; “Salma Taşlaş Usuli” (Kesek Atma Dansı), “Kusen Usuli (Kuça Dansı), “Yolvas Oyunu” (Kaplan Oyunu), “Kış Bovay Oyunu” (Kış Dede Oyunu) gibi oyunlar oynanırdı. Bunlar halk ağzında “Su-Muz” oyunu olarak adlandırılmaktadır denmektedir.

Şang Da’nın Tang Dönemindeki Batı Bölgeleri ve Chan An Medeniyeti” adlı kitabında da “Nevruz Bayramı” konusunda bilgiler vardır. Bu kitapta “Su-Muz” kelimesinin Oğuz dilinden olduğu, aynı zamanda bu adın Nevruz koşmalarını icra eden kişinin adı olduğunu yazar. Bunun dışında yine Farsça olarak yazılmış “ŞEMSUL LUGAT” adlı kitapta Uygurlar arasında kutlanan Nevruz Bayramından bahsedilmektedir. “Nevruz kutlamalarında at koşturma, oğlak tartışması (oğlak kapmaca), güreş, müzik gibi eğlence ve sportif faaliyetlerin yapıldığı yazılmıştır.

K. Kırter 13.yüzyılda kendisinin şahit olduğu, bir Nevruz Bayramı konusunda şöyle yazmaktadır: “İnsanlar yeni elbiselerini giyip, süslenip, kalpaklarını kağıt çiçeklerle süslemişlerdi. Onlar şehrin civarındaki büyük bir alana vardılar. Burada nakkare, ney ve diğer müzik aletleri çalınıyordu. Her yer çeşitli oyunların sedaları ile yankılanmaktaydı”.

“Nevruz”; çetin kış koşullarının sona erip, bütün tabiatın uyandığı, kar ve buzların eriyip, dağlardaki karların ve

nehirlerdeki suyun şırl şırl akmaya başladığı ağaçların ve bitkilerin suya kavuşup, yeşerip çiçeklenmeye yüz tuttuğu, çiftçilerin ilkbaharda çalışmalarına giriştiği güzel bahar mevsiminin başladığının işaretlerini verir.

Keldi Noruz yıl başı, ketti köngülning çirkini

Noruz diban kilurlar, hatunlarının türkini,

Güller kesip kız oğul eğri koyar borkini,

Meclis kilip oynışar açur köngül mülkini,

Kaygu mihnetler ketip, yayraşur kündüz bu kün.

(Yılın başlangıcı Nevruz geldi. Gönüllere ferahlık geldi. Nevruz ayı gelir. Kadınlar salma salına gezinir. Kızlar başlarına güller takarlar. Gençler şapkalarını eğri takarlar. Meelis oyunu oynayarak, gönül mülkünü açarlar. Kaygılar, sıkıntılar kaybolup, gündüz şad olur bugün.)⁴

3.Günümüzde Uygurlarda Nevruz Kutlamaları:

Büyük bir bölümü Doğu Türkistan’da, ata yurtlarında yaşayan Uygur Türkleri için nevrüz, yeni yılı, baharı karşılamak için yapılan bir bayramdır ve “novruz”, “noruz” şeklinde ifade edilmektedir.Uygur Türklerinde Nevruz’un anlamı geçmiş yıla veda etmek, yeni yıl kutlamak , baharın bolluk bereket getirmesini ümit etmekten ibarettir.

Nevruzgeleneği ile ilgili olarak 1989 yılı nevrüzunda Doğu Türkistan Urumçi Tv’de yayınlanan “Tanrı Dağında Nevruz Nevası” adlı programda şu bilgiler verilmiştir:

”Nevruz, ılık bahar mevsiminin elçisi,gece ile gündüzün eşit olduğu ve tabiatın en adaletli günüdür.Nevruz Bayramı Uygurların ananevi bir töreni-

dir.Ecdatlarımız kabile,oymak şeklinde göçmen hayatı yaşadıkları çağlardan beri bugünü milli bayram olarak kutlaya gelmektedirler.Tarihi kaynaklarda Nevruz ile ilgili şöyle bir rivayet günümüze kadar söylenegelmiştir:

Çok kadim çağlarda Türki kavimlerden Hunların ecdatları münkariz olduğunda , bu Türk kavminin içinde sağ kalan tek kollu bir bala, bir dişi gökbörü tarafından Altay Dağlarında emzirilip, bakılarak terbiye edilip yetiştirilmiştir.Bu balanın sonradan on çocuğu olmuştur.Bu çocukların nesli çoğalarak bir Nevruz günü dağdan inerek dünyaya yayılmıştır.

Ecdatlarımız bu kutlu günü - yeneden başlanış,yeniden doğmak günü kabul ederek her yıl bahar mevsiminde Nevruz gününü - "milli bayram" olarak kutlamışlardır.⁵

Nevruz başlamadan önce insanlar yeni yılın şerefine sevinç duygusunu ifade eden çeşitli şiirler, şarkılar (Nevruzname) yazıp hazırlarlar. Nevruz günü insanlar bayramlık elbiselerini giyerek tüm evleri, kutsal yerleri, mesire yerlerini, alış-veriş merkezlerini vb.yerleri ziyaret ederler.⁶

Uygurlar arasında Nevruz Bayramının yerleşik birçok kuralları şöyledir: "Nevruzun başlamasıyla insanlar, meydana ilginç yerli milli oyunlar oynar. Ozanlar, şiir ve türkü atışır. Şarkıcı ve çalgıcılar şarkılarını söylerler. Dansçılar dans ederler.Meddahlar, destan ve kıssalarını hikaye ederler. Güreşçi gençler güreş tutup, kendilerin sınırlar. Yetenekli at canbazlarını ve güçlü atları ortaya koyarlar. Dönme dolap üstündeki genç kızlar ve oğlanlar mutluluktan bulutların üstüne uçarlar. Kısacası herbir kişi kendine has becerisini ortaya koyar. Sonsuz mutluluk içinde bayram şatafatı

yaşarlar. Hatta Nevruz törenlerine okul çocukları da kollektif şekilde katılırlar. Düzenli sıralar oluşturup, çiçeklerle bezemiş tahtalara, güzel yazılarla yazılmış "nevruznameleri" ellerinde tutarak şarkı şeklinde söylerler ve şiir tarzında okurlar. Nevruz hediyeleri verilerek ve Nevruz selamı vasıtasıyla bu halk bayramını en içten duygularla tebrik ederler.⁷

Yukarıda belirtildiği üzere, Nevruz çok eski tarihlerden itibaren Uygurların ruhuna yaşantısına sindiği,mutluluklarına mutluluk katıldığı en kutlu bayramlardan biridir. Bu günü Uygurlar, büyük bir coşkuyla kutlar. Uygurlarda Nevruz kutlamaları ile ilgili düzenlemeler veya gelenekler, "Tokuz Kılık" ya da "Tokuz Oğul" ananesi çerçevesinde gelişmektedir.Eskiden beri an'aneler devam etmektedir.Bunlar aşağıda toplu olarak verilmiştir⁸

1.)Eski Yılın Bitişi Şenliği: Nevruz davulu çalınarak nevruz başlar veher yerde nevruzun başladığına işaret olarak her mahallede davullar çalınar.Ev ev doluşılıp Nevruz eşarp, Nevruz beg, Nevruz selam, Nevruzgel gibi gösteriler icra edilir.Herkes köy ayını için otururlar.Herkes bu ayine elinden geldiği nisbette (un, yağ, şeker, pirinç, kuruyemiş, ekmek,...)şeyler getirir.Çeşitli mahallelerin (kasaba,köy,...) merkezlerinde asılan kazanlarda bu getirilen şeyler pişirilir

Bulursan koyun getir
Bulamaz isen piliç getir
En güzeli bulabilen getir
Bulamazsa bir baş soğan getir.

Tapkını koy keltürür
Tapalmıgan çoçe horuz
Tapkını gül keltürür
Tapalmıgan bir baş piyaz

Bu dörtlükte de belirtildiği üzere her bir kişi bu yemeğe katkıda bulunmak ister. Yemekler pişirilip dağıtıldıktan sonra ayine geçilir. Ayinden sonra el sıkışılıp herkes birbirini “yeni yaşın kutlu olsun” diyerek tebrik eder ve öpüşür.

Ayin sofrasında birlikte oturulup yenilip içilip dua edilip kardeşlik duyguları içinde tüm insanlar bir ten, bir can ve bir vücut olarak telakki edilir. Yani kısacası bugünde insanların birlik ve beraberlik içinde olduğu ifade edilir. Buna “nevruza çıkış” adı da verilir. Bu dokuz kılığın birincisidir.

2. İnsanlar arasından ayrılmış, ebediyete göçmüş kişilerin, devlet büyüklerini kabirleri ziyaret edilerek dualar edilir. Buna “nevruz duası” da denir.

3. Üçüncü an’aneeye göre tüm yerleşim birimlerinden insanların birbirlerini ziyaret etmesi, yeni yaşını kutlaması, yetimlere yardım etmesi, o bölgenin büyüklerini ziyaret etmesi, kötü kişilere ziyarette bulunması, halkı düşünmesi gibi hasletler icra edilir. Buna “nevruz ziyareti” de denir.

4. Herbir yerleşim biriminde orta yaş, genç ve çocuk gibi çeşitli grupların temsilcileri bugünde çeşitli nevruz oyunlarının icra ederler. Nevruznameleri, nevruzpirleri, nevruz koşukları kısacası herkes bugünde bildiğini ortaya koyar.

Bazı kaynaklara göre; Uygurlar arasındaki nevruz oyununun sayısı 50’den fazladır. Nevruznamelerin çeşidi de 10’dan fazladır. Nevruznameleri nevrüzkeldi, köklem, ay keldi, noruzgöl, karagas, anam anam, cuptorgay, hızır noruz, çağan vecanandan ibarettir. Bu bayramda nevruz ayının ilk yedi günü çeşitli oyunlar oynanır ve eğlenceler düzenlenir.

5. Uygurların nevruz an’anesi içinde çeşitli yerlere gezi düzenlemek önemlidir. Bugünde bağlara, bahçelere vb yerle-

re çeşitli geziler düzenlenir. Her yıl nevrüzde : at seyli, bezme seyli (müzikli bir çeşit gezi), yurt seyli (şehirden şehire yapılan gezi), kök seyli (kırlara , bağlar, bahçelere yapılan gezi), kabir seyli (kabir ziyareti), çarşı seyli (çarşı gezisi) gibi çeşitli geziler düzenlenir. Böylece halk sosyal ve aynı zamanda da manevi bir faaliyetin içine girer.

6. Nevruz aynı zamanda bir hikaye ve destan günüdür de. Nevruzda herbir yerleşim biriminde o bölgenin bilim adamları, büyük saray veya büyük meydanlarda toplanan halka çeşitli bilgiler verirler, hikaye ve destanlar anlatırlar.

Nevruzda “nevruzname” ve çeşitli nevrüziyeler okunur. Bunlar okuyan kişi tarafından bu gün için yazılmış olabileceği gibi bir başkası tarafından da yazılmış olabilirler. Bu ortamlarda insanlar eserlerini birbirlerine karşılıklı olarak aktarırlar. Bu tür faaliyetler Uygurlar arasında gelenekselleştirmişlerdir. Şu şiirler bu konuda bir misal teşkil eder:

Yaşlık her kişinin gülistan çağı
(Gençlik her kişinin gülistan çağı)
Her tанда bülbülün navakeş çağı
(Her sabah bülbülün inlediği zaman)
Bir kaça süt bolsa bu ömür digen
(Bir tabak süt olsa bu ömür dediğin)
Yaşlıkın şu sütün kaymakı yağı
(Gençlik şu sütün kaymağı yağı)
Bahit yamgur emes kökten yagarga
(Mutluluk yağmur değil ki gökten yağsın)
Tehi yerdin çıkıp sudek akarga
(Üstelik yerden çıkıp su gibi akmaz)
Bahit şunde ne kelse öz kölidir
(Mutluluk her zaman insanın kendi elleri ile yaratılır)
Tiriş Tirmaş yengilme öz yolundın
(Çalış çabala yenilme kendi yolundan cayma)

7.Nevruz bir birlik ve beraberlik olarak anne,babaya, konuya, komşuya,eşe,dosta,iyi dileklerde bulunan, küskünlere son verilen kutlu bir bayramdır.

Nevruz ayininden sonra yurt, mahalle,vs. büyükleri ziyaret edilir.Derdi olanlara derman aranır,küs olan karı koca komşu barıştırılır.Evlenme yaşına gelenler için bu günde çeşitli teşebbüsler gerçekleştirilir.Nevruz , sosyal açıdan büyük bir yaptırıma sahiptir.

Nasihatta bulunma, fikir verme, fikir alış - verişinde bulunma toplu olarak dua etme gibi çeşitli sosyal faaliyetlerin icra edildiği gün olarak nevruzun cemiyet ahlakı ve yaşayışı şekillenmesinde de önemli bir rolü vardır.

8.Nevruz aynı zamanda ekonomiyi canlandıran bir faaliyetler bütünüdür.Bir inanışa göre nevruz işbaşlangıcı olarak değerlendirilir.

Tarımla uğraşanlar eskiden beri nevruzu işbaşı bayramı , her yılın işlerin planlandığı ve bir programa bağlandığı gün olarak değerlendirilir.O gün insanlar bir araya gelerek ırmak, göl, köprü, geçit, kaynak vb. yerleri elbirliği ile onarırlar ve düzenlerler.

Ekimin başladığı,hayvanların ilkbahara erdiği işlerin çıktığı, ekim için alet ve edevatın hazırlandığı kısaca o yerleşim birimindeki bütün çalışmaların elbirliği ile yapıldığı bu günde işlere dört elle sarılırlar.

9.Uygurlar nevruzda, paraca fakir vücüden zayıf insanlara yaşlılara bakımsız ve yetimlere kaza geçirenlere geçim sıkıntısı çekenlere; yemek para gibi maddi yardımlar yanında çeşitli manevi yardımlarda da bulunulur.

Uygurlarda Nevruz 'da oynanan oyunlar bahsinde söylenecek pekçok söz olmakla beraber başlıca oyunlarını sıra-

layarak birkaç örnek vermekle yetineceğiz.

Nevruzda oynanan oyunların içinde; Böri ile Koy (Kurt ile Kuzu), Oğlak, Küçüng Yetse Al (Top Kapmaca), Oyuncu Şir (Oyuncu Aslan), Heyyar (Komedyan), Od atlas (Ateş atlama), Talaşma (Köpek döğüşü), Üşüşme (Koç döğüşürme), Çokuşma (Horoz, keklik döğüşü), çepiç (yarış), gül meşuk (Gül ile aşık), Koglaş (Kız kovalama), Mükümüküş (Saklambaç), Kökleş (Uzun atlama), Koskoklar (Koşup kovalama), doram (taklit), çeliş(güreş), tatışmak (ip çekme yarışı), darbazlık /cambazlık), suret (taklit), düm düm (bir tekerleme oyunu) gibi oyunlar asıl oyunlar olarak sayılıyordu.⁹

Bazı bölgelerdeki nevruz bayramlarında (pamir eteklerinde Uygurlar arasında) birçok eski geleneksel "kaplan oyunu", "aslan oyunu" oynanır. Bir kişi kaplan kılığında bir maske takıp, iki Hontan şapkasıyla kulaklarını örter.Elleriyle yere çöküp, dört ayaklı olur ve kaplan hareketlerini taklit eder.Bir kişi elinde kırmızı gül tutup kaplana dans ettirir.Saz olarak da çoban ravabı ile balman (Uygur halk çalgıları) ve tef ahenkli olarak çalınır.Sonunda kaplan kılığına giren kişi maskesini çıkarır ve ona kırmızı gül takdim edilir.

Yine bazı bölgelerde "Argımak Oyunu" oynanır. Bir kişi tahta at ile bayram elbiselerini giyip dans ederek meydana girer.O anda sazla tempo tutulur.Bu oyunların hepsinde baharı karşılama kötü kiş şartların kovma ana temadır.¹⁰

Nevruz bayramlarındaki "nevruz törenleri" tamamlandığında bu insanlar bir araya toplanır.Büyük bir kazan hazırlanır.Bazı aileler güçleri yettiğince "nevruz aşu" hazırlayıp tören meydanına götürürler. "nevruz aşu" genelde "aben-

san” diye adlandırılır.Bu yemeği oradakiler oturarak iştahla yerler.Nevruz Bayramının bilinen bu tür kuralları, Uygurların bir kısmının yerleştiği Şin Jiang (Doğu Türkistan) ‘ın güneyindeki köylerde çiftçilik ve hayvancılıkla geçirenler arasında günümüze kadar temel özellikleriyle aynen korunup gelmişlerdir.¹¹

5-Sonuç:

Türk topluluklarında ortak yaşayan kültürel değerlerden olarak bahar bayramı ya da Nevruz, Mart ayının gelmesiyle Türk Dünyasında yaşanan coşku, doğanın yeniden canlanması, hareketlenmesi, renklenmesi, hayat kazanmasıdır. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olarak gelişen Türk Topluluklarının yeni yılı coşku ile kutlamaları kadar doğal bir şey olamaz. Nevruz’un bir bahar bayramı niteliğinde kutlanmasını en eski Türk topluluklarının yaşamında yer aldığını tarihi kayıtlardan öğreniyoruz.¹²

Türk Dünyasının önemli kültür unsurlarından birisi olan Nevruz, milli birliğin ve beraberliğin sağlanmasında etkili olan kültür değerlerimizin en başında gelmektedir. Uygur folklorundaki coşukulu kutlamalar gibi bütün Türkler bayram olarak kutlamaktadırlar. Türkler’de¹³ bu gün genelde Mart Dokuzu, Sultan Nevruz, Sultan Nevriz, Nevruz, Novrez, Manisa, Mesir Günü vb. Gibi adlarla devam etmektedir.

KAYNAKLAR

1)Nuraniye-ERKIN H.Ekrem,”Uygurlarda Nevruz Kutlamaları”,Atayurttan Anayurda Türk Dünyası Dergisi, yıl,5,Sayı:12,s.73.

2)Abdulhaluk M.ÇAY,Türk Ergenekon Bayramı NEVRUZ,Turan Kültür VakfıYayını,7. bsk.,Ankara,1996

3)Abdulkerim Rahman,”Tarihten Günümüze Doğu Türkistan’da Nevruz Kutlamaları”,Türk Kül-

türünde Nevruz,Uluslararası Bilgi Şöleni (Sempozyum)Bildirileri,Ankara, 20-22 Mart 1995 (Yayına Haz. Sadık TURAL) Ankara,1995,s.317.

4)Nizamettin Hüseyin, “Uygurlar’da Nevruz,” Türk Kültüründe Nevruz, Uluslararası Bilgi Şöleni (Sempozyum) Bildirileri, Ankara, 20-22 Mart 1995 (Yayına Haz. Sadık Tural) Ankara, 1995, s. 317.

5)Abdulkerim Rahman, Uygur Folkloru, Çev.: S. Yalçın-E. Emet, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara, 1996.

6)Ramazan KARAMAN, “Azerbaycan’da Nevruz Kutlamaları, Bilgi Dergisi, Ankara, 2001, Sayı: 28/Bahar.

7)Ramazan KARAMAN, “Türkiye’de Nevruz Kutlamaları”, Milli Folklor Dergisi, Ankara, 1999Sayı: 42

NOTLAR

¹ Abdulkerim RAHMAN, Uygur Folkloru, Cev.: S.Yalçın –E.Emet, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1996, s.V-VI.

² a.e, s.,4-14.

³ a.e., s. 120.

⁴ a.e. , s.122-124

⁵ A.M. Çay, Türk Ergenekon Bayramı Nevruz. 7. bsk. , s. 39-40

⁶ Nuraniye Erkin-H. Ekrem, “Uygurlarda Nevruz Kutlamaları”, A. A. T. D.Derg.,s. 77.

⁷ Abdulkerim RAHMAN, “Tarihten Günümüze Doğu Türkistanda Nevruz Kutlamaları”, Sempozyum Bildirileri, s.225-226

⁸ Nizamettin Hüseyin, “Uygurlarda Nevruz” Sempozyum Bildirileri, s.317-321

⁹ N. Erkin-H. Ekrem, a.g. mkl., s.77

¹⁰ A. Rahman a.g. mkl., s. 226

¹¹ a. mkl., s 226-227

¹² Ramazan KARAMAN, “Azerbaycan’da Nevruz Kutlamaları” Bilge Dergi, 2001 Bahar 28. sayı.s.24

¹³ Ramazan KARAMAN, “Türkiye’de Nevruz Kutlamaları”, Milli Folklor Derg., Sayı:42, s.39.